

บทความวิจัย

การพัฒนาแบบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ
ของโรงเรียนขนาดเล็ก: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านวังจาน
The Development of an Effective Student Care and Support System Model
in Small-size School: A Case Study of Banvangjan School

ธนกฤต อึ้งน้อย*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ และเพื่อพัฒนาแบบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ดำเนินการวิจัยด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ทดลองใช้รูปแบบในโรงเรียนบ้านวังจาน ปีการศึกษา 2562 กับนักเรียนจำนวน 57 คน และรายงานผลการใช้รูปแบบโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ พบว่า ครูควรมีจิตวิทยา ในการทำความรู้จักนักเรียน โรงเรียนควรมีวิธีการที่หลากหลายในการเก็บข้อมูลนักเรียน และมีแผน ในการส่งเสริมนักเรียนแต่ละคน มีการคัดกรองนักเรียนโดยการจัดกลุ่มนักเรียน จำแนกนักเรียนความสามารถพิเศษ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหาเป็นรายกรณี มีกิจกรรมส่งเสริมพัฒนานักเรียน และจัดกลุ่มครูที่มีความสามารถ พิเศษเพื่อพัฒนานักเรียน มีการป้องกันและกระบวนการแก้ไขอย่างเป็นขั้นตอน และมีวิธีการและขั้นตอน การดำเนินการส่งต่อนักเรียนภายในและการส่งต่อนอกแก่ผู้เชี่ยวชาญ

ผลการพัฒนารูปแบบ พบว่า รูปแบบประกอบด้วยกระบวนการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การรู้จักนักเรียน เป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไข และ 5) การส่งต่อนักเรียน โดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยยึดหลัก ร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมมือ ร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบต่อนักเรียน และโดยการศึกษารายกรณี ซึ่งดำเนินการโดยศึกษาบริบทนักเรียน ได้แก่ ข้อมูลครอบครัว เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมรอบตัว และศึกษาตัวต่อนักเรียน ได้แก่ ความสามารถ พิเศษ ความชอบ พฤติกรรม และทัศนคติ และพบว่ารูปแบบมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในระดั้มากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน, ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

*ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านวังจาน
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1

Abstract

The purposes of this study were to study an effective student care and support system and to develop the effective model by using the professional learning community process. The research methodology was action research that implemented the model in Banvangjan School for the academic year 2019 with 57 Students. The results were reported by using descriptive analysis.

The results found that an effective student care and support system were as follows: the counselor should have a psychology to make them familiar with students. Schools should have a variety of student's data collecting. The counselor /mentor should have a plan to promote each student, classifying students with talent, risk groups, and problem groups on a case study, promoting and developing students by organizing activities to promote and develop students and grouping talented teachers to develop students, as well as organizing preventive activities and set the steps to forwarding students by defining methods and procedures for internal referral school and forwarded outside by experts.

The Model development results revealed that it consisted of a 5 - steps process; 1) knowing each student individually, 2) Students' screening, 3) Students' promotion and development, 4) Prevention and correction, and 5) Referral. These processes were used through a professional learning community based on the principle of co - thinking, cooperation, responsibility towards students, and by case study which was carried out by studying the student's context, i.e., information, family, economy, environment and the student's identity, i.e., talents, preferences, behaviors, and attitudes. The possibility of applying the model was at the most level.

Keywords: A Student Care and Support Systems model, The Professional Learning Community

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการหนึ่งในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา ที่มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จึงกำหนดนโยบาย สำคัญในการให้สถานศึกษาในสังกัดทุกแห่ง จัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และดำเนินการ อย่างจริงจังต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งนักเรียนทุกคนจะต้องได้รับการดูแล ช่วยเหลือ พิทักษ์ปกป้อง คุ้มครองอย่างรอบด้านด้วยกระบวนการที่ถูกต้อง เหมาะสม ทันการณ์ และได้รับการพัฒนาในทุกมิติเพื่อให้ เป็นคนที่มีความสุข และปลอดภัย (กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3, 2561: น. 18) อีกทั้งการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ

นักเรียนทุกคนให้เติบโตอย่างมีคุณภาพสามารถดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขในสังคม เป็นระบบที่มีกระบวนการดำเนินงานที่ชัดเจนประกอบด้วย การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมพัฒนา นักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ (นิตยา คະเนนิล และวาโร เฟ็งสวัสดี้, 2559: น. 350)

ปัญหาการดำเนินงานตามกระบวนการของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน พบปัญหา ดังนี้ กระบวนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล พบว่าครูมีภาระงานมากทำให้ไม่สามารถดำเนินการรู้จักนักเรียนได้อย่างทั่วถึง ครูขาดการบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบและการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านความสามารถพิเศษ กระบวนการคัดกรองนักเรียน พบปัญหาความน่าเชื่อถือของข้อมูลการวิเคราะห์นักเรียน วิธีการวิเคราะห์ที่นักเรียนไม่หลากหลาย และการใช้ข้อมูลการคัดกรองนักเรียนไม่มีประสิทธิภาพ กระบวนการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน พบปัญหา การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่หลากหลาย ครูขาดทักษะด้านจิตวิทยาการให้คำปรึกษา และปัจจัยอื่น ๆ ภายนอกส่งผลต่อความสำเร็จในการแก้ปัญหา นักเรียน เช่น ความร่วมมือของผู้ปกครอง สภาพชุมชน เป็นต้น กระบวนการป้องกันและแก้ไข พบปัญหา สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนไม่ไว้นื้อเชื่อใจกันทำให้ไม่สามารถเปิดใจร่วมกันแก้ปัญหา ครูช่วยผู้น้อย ขาดประสบการณ์และความน่าเชื่อถือ อีกทั้งครูมีงานสอนมากเกินไปทำให้ไม่มีเวลาเพียงพอในการดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ยังพบว่าโรงเรียนไม่มีกลวิธีที่หลากหลายในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาอย่างใกล้ชิด และกระบวนการส่งต่อนักเรียน พบปัญหา การขาดกระบวนการดำเนินการส่งต่อ ภายนอกอย่างเป็นระบบ และครูขาดความรู้เกี่ยวกับกระบวนการส่งต่อนักเรียน (ภูษณิศา คารวพงศ์ และ ไสว พักขาว; 2558, ลัดดาวัลย์ เพชรจันทร์, 2559; ประมาภรณ์ สนิธิ, 2560)

จากปัญหาข้างต้นจะพบว่า ครูเป็นบุคคลที่สำคัญในทุกขั้นตอนของกระบวนการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่คือภาระงานที่มาก ครูจะต้องรับผิดชอบงานสอนและงานสนับสนุนการศึกษาอื่น ๆ ดังนั้นครูจะไม่มีเวลาในการพัฒนาตนเองให้มีองค์ความรู้เกี่ยวกับงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเพียงพอ และการให้ความสำคัญในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิผล เพื่อนักเรียน

ประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือสิ่งที่เป็นผลสำเร็จของระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน ซึ่งเป็นคุณค่าและประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน เป็นสำคัญ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552: น. 13 - 14) ได้ระบุถึงคุณค่าของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไว้ดังนี้ 1) นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและตรงตามสภาพปัญหา 2) สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดีและอบอุ่น 3) นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขและได้รับการส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพอย่างรอบด้าน 4) นักเรียนรู้จักตนเอง ควบคุมตนเองได้ มีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาความเก่ง (IQ) คุณธรรม (MQ) และความมุ่งมั่นที่จะเอาชนะอุปสรรค (AQ) และ 5) ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างเข้มแข็งจริงจัง ด้วยความเสียสละ เอาใจใส่ จากที่กล่าวมาจะพบว่าประสิทธิผลของการดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เกิดจากครูและบุคลากรทางการศึกษาที่จะต้อง ร่วมแรง ร่วมใจกันในการช่วยเหลือนักเรียน

ปัญหาการดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านวังจาน ตำบลบ้านโตก อำเภอมืองเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จัดการศึกษาให้แก่นักเรียน ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 57 คน ในปีการศึกษา 2562 มีครูจำนวน 5 คน พบปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ ครูมีความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่เพียงพอ เช่น ครูมีความเข้าใจว่าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนคือกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน กิจกรรมทุนนักเรียนยากจน และการแก้พฤติกรรมนักเรียนที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งในความเป็นจริงระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีองค์ประกอบในการดูแลนักเรียนครอบคลุมหลายด้าน ทั้งความรู้ ความสามารถ และพฤติกรรม รวมทั้งสุขภาพด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ยังพบปัญหาเกี่ยวกับภาระงานของครูผู้สอนซึ่งมีงานสอนและงานอื่น ๆ จำนวนมากชั่วโมงทำให้การตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่มากพอ เพราะต้องให้ความสำคัญกับงานอื่น ๆ อีกหลายงาน ทำให้ไม่มีการสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลที่มีคุณภาพ การคัดกรองนักเรียนอย่างเป็นระบบ และการช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นกระบวนการ รวมถึงการส่งต่อและรายงานผล ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ทำให้การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญของการพัฒนานักเรียนโรงเรียนบ้านวังจานไม่เกิดประสิทธิผล

การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงมีความสำคัญสำหรับการส่งเสริม ป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียนที่มีความแตกต่างกัน โดยโรงเรียนขนาดเล็กมีบุคลากรจำนวนจำกัด ดังนั้นการทำงานจึงต้องอาศัยความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจกัน โดยการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กสามารถดำเนินการให้เกิดประสิทธิผลต่อผู้เรียน โดยที่ผู้เรียนจะได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและตรงตามสภาพปัญหาของแต่ละบุคคล และได้รับการส่งเสริมพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ ด้วยสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องช่วยกันพัฒนาคุณภาพนักเรียน ด้วยความเอาใจใส่ โดยดำเนินการผ่านกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ซึ่งมีหลักการดำเนินงาน คือ การรวมตัว ร่วมใจ ร่วมพลัง ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้ร่วมกันของครูและบุคลากรบนพื้นฐานวัฒนธรรมความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร สู่คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสำเร็จหรือประสิทธิผลของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีความเชื่อว่า การสอนและการปฏิบัติงานของครู มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และยอมรับหลักการที่ว่า การเรียนรู้ของครู คือการเรียนรู้ของผู้เรียน (สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560: น. 7) โดยยึดหลักนักเรียนทุกคนนั้นมีความแตกต่างกันโดยธรรมชาติ ดังนั้นเพื่อช่วยเหลือนักเรียนแต่ละคนได้อย่างมีประสิทธิภาพตามแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษารายกรณี (Case Study) ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับกรณีที่เราต้องการศึกษาและแสดงถึงผลของการเรียนรู้ในกรณีนั้น (Product of Learning) โดยสิ่งที่เราต้องการศึกษาจะต้องได้รับการศึกษาอย่างใกล้ชิด มีระบบที่ซับซ้อน (Complexity) มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (Dynamic) และภายในระบบนั้นจะประกอบไปด้วยคุณลักษณะเฉพาะตัว (Characteristic) ภาพรวม (Totality) และขอบเขต (Boundaries) (Stake อ้างถึงใน ยาใจ พงษ์บริบูรณ์, 2553: น. 42)

จากความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนทั่วไป ปัญหาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านวังจาน และการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อการช่วยเหลือดูแลนักเรียน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาการพัฒนาแบบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งดำเนินการในโรงเรียนบ้านวังจานเป็นกรณีศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิผล
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิผลโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 4 ขั้นตอน (Four Steps Action Research) ได้แก่ 1) การวินิจฉัย 2) การวางแผนปฏิบัติการ 3) การลงมือ ปฏิบัติการ และ 4) การประเมินผลการปฏิบัติการ (Coghlan & Brannick, 2001, อ้างถึงใน วีระยุทธ์ ชาตะกาญจน์, 2558: น. 43) โดยดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านวังจาน จากรายงานการประเมินตนเอง แผนพัฒนาการศึกษา และข้อมูลจากเอกสารการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ขั้นตอนที่ 2 วางแผนการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

2.1 ศึกษาแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิผล ตามทัศนะของผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย 1) ดร.ดวงดาว เทพทองคำ อาจารย์วิทยาลัยพยาบาลพระบรมราชชนนี อุดรดิตถ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาความเป็นมนุษย์ 2) ดร.อมรรัตน์ สารเถื่อนแก้ว ศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 ผู้เชี่ยวชาญด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ 3) ดร.ธนกร อึ้งน้อย ผู้อำนวยการโรงเรียนเมตตาชนูปถัมภ์ ผลงานการพัฒนานักเรียนคณิตคิดเร็ว ระดับประเทศ ปี 2561 และปี 2562 และปฏิบัติหน้าที่ผู้พิพากษาสมทบ ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเพชรบูรณ์

การเก็บข้อมูล มีรายละเอียดดังตาราง 1

ตาราง 1 การเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

วัน/เดือน/ปี	ผู้เชี่ยวชาญ	วิธีการเก็บข้อมูล
8/พ.ค./2562	ดร.ดวงดาว เทพทองคำ	นัดหมายผู้เชี่ยวชาญล่วงหน้า 1 วัน พร้อมส่งคำถามวิจัยทาง E-mail และสัมภาษณ์ผ่าน Application Line
8/พ.ค./2562	ดร.อมรรัตน์ สารเดือนแก้ว	นัดหมายผู้เชี่ยวชาญล่วงหน้า 1 วัน พร้อมส่งคำถามวิจัยทาง E-mail และสัมภาษณ์ผ่าน Application Line
9/พ.ค./2562	ดร.ธนกร อึ้งน้อย	นัดหมายผู้เชี่ยวชาญล่วงหน้า 1 วัน พร้อมส่งคำถามวิจัยด้วยตนเอง และสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวที่โรงเรียนเมตตาชนูปถัมภ์

2.2 ศึกษาแนวทางการดำเนินงานกระบวนการเรียนรู้ทางวิชาชีพแบบรายกรณี จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระบรมราชโบาย รัชกาลที่ 10 ด้านการศึกษา ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 สภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านวังจาน กระบวนการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการศึกษานักเรียนรายกรณี (Cases study)

2.3 ร่างและวางแผนการขับเคลื่อนรูปแบบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ แบบรายกรณี โดยการประชุมคณะครูโรงเรียนบ้านวังจาน เพื่อวางแผนและตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปใช้ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน และครู จำนวน 5 คน

ขั้นตอนที่ 3 นำรูปแบบไปทดลองใช้ เพื่อสังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยทดลองใช้รูปแบบแหล่งข้อมูลนักเรียนโรงเรียนบ้านวังจาน ปีการศึกษา 2562 จำนวน 57 คน ดำเนินการเก็บข้อมูลจากการปฏิบัติงานโรงเรียนบ้านวังจานตลอดปีการศึกษา 2562

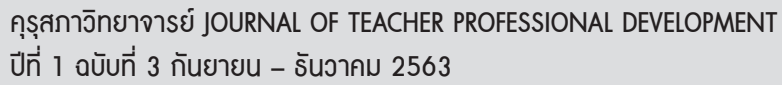
ขั้นตอนที่ 4 รายงานผลการใช้รูปแบบ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการปรับปรุงพัฒนา โดยการประชุมสรุปผล จัดทำสารสนเทศผลการศึกษา พร้อมทั้งเผยแพร่

สรุปผลการวิจัย

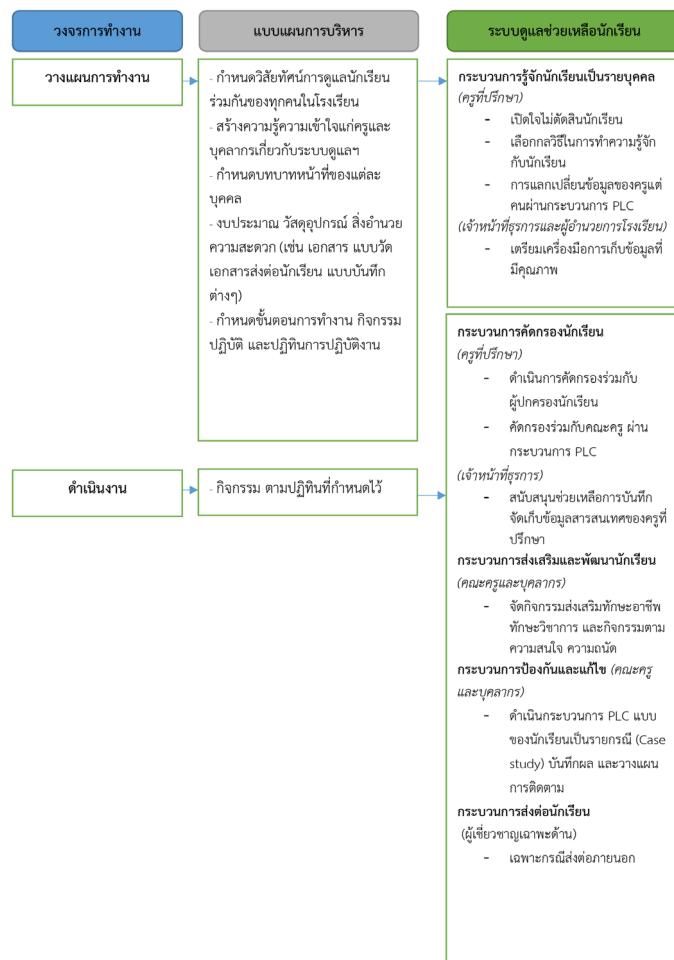
ผลการศึกษากระบวนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ได้ดังนี้

การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ควรดำเนินการดังนี้ ครูที่ปรึกษาควรมีจิตวิทยาในการสร้างความคุ้นเคย เพื่อทำความรู้จักกับนักเรียนอย่างถ่องแท้ ไม่ตัดสินนักเรียน เข้าใจความแตกต่างของนักเรียน โรงเรียนควรมีวิธีการที่หลากหลายในการเก็บข้อมูลนักเรียนทั้งการสัมภาษณ์นักเรียน สัมภาษณ์ผู้ปกครอง สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง หรือการเยี่ยมบ้านนักเรียน เป็นต้น และครูที่ปรึกษาควรมีแผนในการส่งเสริมนักเรียนแต่ละคน

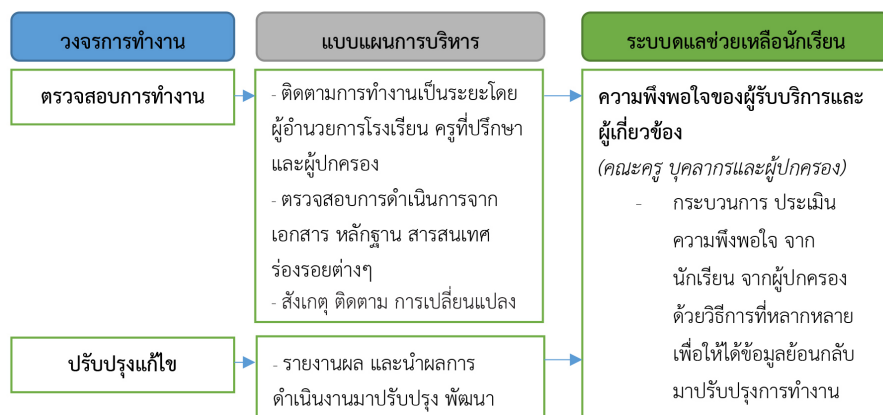
การคัดกรองนักเรียน ควรดำเนินการดังนี้ ดำเนินการจัดกลุ่มนักเรียน แยกรายด้าน เป็นด้านการเรียน พฤติกรรม สุขภาพ จำแนกนักเรียนความสามารถพิเศษ และจำแนกกลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา รายกรณี

จากการศึกษาข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ และการตรวจสอบรูปแบบโดยคณะครูและบุคลากรทางการศึกษา ทำให้ได้รูปแบบการดำเนินงาน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ดังภาพ 1

ภาพ 1 รูปแบบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก

ภาพ 1 (ต่อ)

จากภาพ 1 รูปแบบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก มีกระบวนการดำเนินงาน ตามการบริหารงานด้วยวงจรคุณภาพ และกระบวนการของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีรายละเอียด ดังนี้

1. ขั้ววางแผนการดำเนินงาน

- 1.1 กำหนดวิสัยทัศน์การดูแลนักเรียนร่วมกันของทุกคนในโรงเรียน ตั้งเป้าหมายการทำงานร่วมกัน
- 1.2 สร้างความรู้ความเข้าใจแก่ครูและบุคลากรเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน
- 1.3 กำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละบุคคลในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- 1.4 จัดสรรงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก (เช่น เอกสาร แบบวัด เอกสาร ส่งต่อนักเรียน แบบบันทึกต่าง ๆ)
- 1.5 กำหนดขั้นตอนการทำงาน กิจกรรมปฏิบัติ และปฏิทินการปฏิบัติงาน

2. ขั้นตอนดำเนินงาน

- 2.1 กระบวนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ครูที่ปรึกษา ดำเนินการดังนี้เปิดใจไม่ตัดสินนักเรียน เลือกกลวิธีในการทำความรู้จักกับนักเรียน เจ้าหน้าที่ธุรการและผู้อำนวยการโรงเรียน เตรียมเครื่องมือการเก็บข้อมูลที่มีคุณภาพ
- 2.2 กระบวนการคัดกรองนักเรียน ครูที่ปรึกษา ดำเนินการคัดกรองร่วมกับผู้ปกครองนักเรียน เจ้าหน้าที่ธุรการสนับสนุนช่วยเหลือการบันทึกจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศของครูที่ปรึกษา
- 2.3 กระบวนการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน คณะครู และบุคลากรจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะอาชีพ ทักษะวิชาการ และกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัด
- 2.4 กระบวนการป้องกันและแก้ไข คณะครู และบุคลากร ดำเนินกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ แบบรายกรณี เป็นหัวข้อในวงสนทนาเพื่อให้เพื่อครูและผู้บริหารร่วมป้องกัน แก้ไขปัญหา นักเรียน และบันทึกผล จัดทำสารสนเทศ

2.5 กระบวนการส่งต่อนักเรียน กรณีนักเรียนมีความต้องการจำเป็นในการดูแลช่วยเหลือ เช่น ปัญหาทางจิต ปัญหาสุขภาพ ปัญหายาเสพติด ส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

3. ขั้นตอนตรวจสอบการทำงาน

- 3.1 ติดตามการทำงานเป็นระยะโดยผู้อำนวยการโรงเรียน ครูที่ปรึกษาและผู้ปกครอง
- 3.2 ตรวจสอบการดำเนินการจากเอกสาร หลักฐาน สารสนเทศ ร่องรอยต่าง ๆ
- 3.3 สังเกต ติดตาม การเปลี่ยนแปลง นักเรียนทั้งภาพรวม และรายกรณี

4. ขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข

- 4.1 ครูที่ปรึกษารายงานผลรายชั้นเรียน หัวหน้างานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนรายงานผลภาพรวมของสถานศึกษา
- 4.2 จัดประชุมคณะครูและบุคลากรเพื่อนำผลการดำเนินงานมาปรับปรุง พัฒนา

ผลการทดลองใช้รูปแบบ

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ครูมีข้อมูลสารสนเทศนักเรียนรายบุคคล จากกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียนโดยใช้บันทึกการเยี่ยมบ้านนักเรียน และกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยใช้แบบบันทึกกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
2. การคัดกรองนักเรียน นักเรียนร้อยละ 100 ได้รับการคัดกรอง จากกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน และการสัมภาษณ์นักเรียน โดยใช้แบบคัดกรองนักเรียน และบันทึกกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
3. การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน นักเรียนได้รับการส่งเสริมทักษะด้านอาชีพ วิชาการ และคุณลักษณะ ร้อยละ 100 จากกิจกรรม ดังต่อไปนี้ กิจกรรมส่งเสริมทักษะอาชีพทำอาหารหวานคาว กิจกรรมส่งเสริมทักษะอาชีพทำผ้าผ้ามัดย้อม กิจกรรมส่งเสริมทักษะอาชีพเกษตรอินทรีย์ กิจกรรมส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ กิจกรรมส่งเสริมความสามารถทางดนตรี กิจกรรมส่งเสริมความสามารถทางศิลปะ และกิจกรรมส่งเสริมทักษะด้านภาษาอังกฤษ

ภาพ 2 กิจกรรมส่งเสริมนักเรียน

4. การป้องกันและแก้ไข ดำเนินการใน 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมสำหรับนักเรียนทุกคน และ กิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของนักเรียนรายกรณี โดยนักเรียนได้รับการป้องกัน และแก้ไข คิดเป็นร้อยละ 100 มีการดำเนินงานดังนี้ กิจกรรมครูพระสอนธรรมะ กิจกรรมครู D.A.R.E. กิจกรรม สอนซ่อมเสริม อ่าน ออกเขียนได้ คิดเลขเป็น ซึ่งเป็นกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อแก้ปัญหา นักเรียนเป็นรายกรณี

ผลการดำเนินงานแก้ปัญหาให้นักเรียนรายกรณี ดังนี้

1. นักเรียน A ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีพฤติกรรมก้าวร้าว ไม่เชื่อฟังครู เหม่อลอย ชอบใช้ ความรุนแรงกับเพื่อน

บริบท (Student's Context) ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว แม่ค่อนข้างตามใจ นักเรียนย้ายมาจากโรงเรียนเอกชน

ตัวตนนักเรียน (Student's Identity Information) พื้นฐานวิชาภาษาไทย วิชาคณิตศาสตร์ ดีแต่นักเรียนอารมณ์ร้อน ติดเกมมือถือ

แนวทางแก้ไขปัญหานักเรียนจากกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มอบหมายงาน ให้มีความรับผิดชอบ ส่งเสริมบทบาทผู้นำ กล่าวคำชมเชย/มอบรางวัลเมื่อทำความดี และขอความร่วมมือ กับผู้ปกครองให้เล่นเกมเป็นเวลา

ผลสำเร็จ นักเรียน A มีพฤติกรรมที่ดีขึ้น สามารถเข้ากับเพื่อนและรุ่นพี่ได้ดี แต่จากแนวปฏิบัติ ที่เป็นข้อสรุปยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร ครูที่ปรึกษาได้ใช้วิธีการเพิ่มเติมโดยการกล่าวไม่สนใจ จนเขาปรับตัวเอง เข้าหาเพื่อน

2. นักเรียน B ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีพฤติกรรมชักจูงเพื่อนทำสิ่งไม่ดี

บริบท (Student's Context) ครอบครัวแตกแยก

ตัวตนนักเรียน (Student's Identity Information) เฉลียวฉลาด ผลการเรียนดี อ่านคล่อง เขียนคล่อง มีความสามารถด้านกีฬา และงานฝีมือ

แนวทางแก้ไขปัญหานักเรียนจากกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ส่งเสริมบทบาท ผู้นำ ชื่นชมเมื่อทำความดี ใช้มาตรการลงโทษกรณีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นโดยกำหนดเป็นมาตรการลงโทษ ประสาน ความร่วมมือกับผู้ปกครอง

ผลสำเร็จ นักเรียน B ได้รับคัดเลือกเป็นประธานนักเรียนปีการศึกษา 2562 พฤติกรรมดีขึ้น มีความเป็นผู้นำ สามารถนำเพื่อนและน้องทำกิจกรรมโรงเรียนได้

3. นักเรียน C ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อ่านหนังสือไม่คล่อง

บริบท (Student's Context) พ่อแม่ทำงานขาดเวลาอยู่กับลูก

ตัวตนนักเรียน (Student's Identity Information) พุดน้อยมาก แต่เชื่อฟังครู ช่วยเหลืองาน จิตอาสาดี การออกเสียง ร ชัดเจน แต่ผลการเรียนทุกรายวิชาค่อนข้างต่ำ

แนวทางแก้ไขปัญหานักเรียนจากกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ฝึกการอ่านกับ ครูทุกวัน จับคู่กับเพื่อนที่อ่านคล่อง หาแบบฝึกการอ่านให้อ่าน ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการรับรองการอ่าน ที่บ้าน

ผลสำเร็จ นักเรียน C จำสระได้ดีขึ้น สะกดคำได้มากขึ้น อ่านเป็นประโยคได้ดีขึ้นแต่ยังไม่คล่องในการอ่านสระผสม ต้องฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ผู้ปกครองรับรองการอ่านนักเรียนเป็นปัจจุบัน

4. นักเรียน D ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ขาดสมาธิในการเรียน ชอบหยอกเพื่อนชวนเพื่อนเล่นในเวลาเรียน มีพฤติกรรมไม่ค่อยอยู่นิ่ง

บริบท (Student's Context) พ่อเสียชีวิต อยู่กับแม่ ครอบครัวเคยร่ำรวยตอนอยู่กับพ่อ ปัจจุบันตัดขาดกับทางครอบครัวพ่อ

ตัวตนนักเรียน (Student's Identity Information) เคยมีผลการเรียนดี สนใจการเรียน ชอบเล่นกีฬา แต่ติดเกมมือถือ

แนวทางแก้ไขปัญหานักเรียนจากกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ครูที่ปรึกษา รายงานผลการคัดกรองนักเรียนควรได้รับการตรวจรักษาในกรณีนักเรียนสมาธิสั้น ผู้ปกครองให้ความร่วมมือดี ในการนำนักเรียนไปตรวจ และตรวจพบว่านักเรียนมีปัญหาด้านสมาธิโดยแพทย์ได้ให้ยาสำหรับรับประทานอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันนักเรียนสามารถเรียนกับเพื่อนร่วมชั้นได้ตามปกติ มีการติดตามจากแพทย์ทุกเดือน ผู้ปกครองสนใจตัวนักเรียนเป็นอย่างดีโดยนำยามาฝากไว้กับครูที่ปรึกษาทุกวัน การรับยาในปัจจุบันยังไม่ลดปริมาณยา โดยโรงเรียนประสานกับผู้ปกครองด้านการรักษาโดยได้แนวทางปฏิบัติ คือ งดให้นักเรียนเล่นมือถือ เพราะจะยิ่งทำให้นักเรียนไม่มีสมาธิ การปฏิบัติของโรงเรียนจึงแจ้งงดการนำมือถือมาโรงเรียน และขอความร่วมมือกับผู้ปกครองในการควบคุมพฤติกรรมการเล่นมือถือซึ่งนักเรียนปฏิบัติได้ในเบื้องต้น

5. กระบวนการส่งต่อนักเรียน นักเรียน D ได้รับการดูแลจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ ในการรักษาโรคสมาธิสั้น โดยได้รับยาอย่างต่อเนื่อง และสามารถเรียนร่วมกับเพื่อนนักเรียนในชั้นปกติได้จนสำเร็จการศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

รูปแบบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิผลเกิดจากการร่วมมือร่วมใจกันของคณะครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้ปกครองนักเรียน ในการช่วยเหลือนักเรียน อีกทั้งการตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จะส่งผลต่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ มยุรี สาริบุตร และอุทัย ภิรมย์รัตน์ (2560: น. 294) ที่ระบุปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งด้านความพร้อมของบุคลากร ด้านนโยบายของโรงเรียน และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และภาคส่วนต่าง ๆ

กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) โดยการศึกษากรณีศึกษา (Case Study) สามารถนำมาใช้ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขนาดเล็ก ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากกรณีศึกษา นักเรียน D ที่มีปัญหาจากสภาพครอบครัวไม่สมบูรณ์ และปัญหาด้านสุขภาพของนักเรียน โดยครูที่ปรึกษาใส่ใจนักเรียน ไม่ตัดสินนักเรียน ไม่ทอดทิ้งนักเรียน แสดงให้เห็นถึงจิตวิญญาณความเป็นครู ทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน อีกทั้งยังเป็นการประสานงานระหว่างครูกับผู้ปกครอง ในการช่วยเหลือนักเรียน สะท้อนให้เห็นถึงการเอาใจใส่ของผู้ปกครองที่มีต่อบุตรหลาน ทำให้นักเรียนยอมรับในตนเองรู้จักและเข้าใจตนเองมากขึ้น เนื่องจากครอบครัวพร้อมสนับสนุนช่วยเหลือ ทั้งครูและผู้ปกครอง ร่วมกันช่วยเหลือทำให้นักเรียนมีความสุขในการใช้ชีวิตทั้งในโรงเรียนและที่บ้าน นอกจากนี้การกำหนด

เป้าหมายการทำงานร่วมกันเพื่อช่วยเหลือนักเรียน การยอมรับซึ่งกันและกันของครูและบุคลากร การสนทนาอย่างสร้างสรรค์เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหานักเรียน และการเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ให้เกิดคุณภาพของผู้บริหารโรงเรียน ทำให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่องและยั่งยืน เพราะเป็นความต้องการของสมาชิกทุกคน และเป็นการนำของผู้บริหารโรงเรียน สอดคล้องกับการศึกษาของ ขวลิขิต ชูกำแพง (2560: น. 6) ที่สรุปแนวทางของความสำเร็จในการดำเนินการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพนั้น เกิดจากการทำงานด้วยสัมพันธภาพที่ดี โดยมีค่านิยมที่นักเรียนเป็นเป้าหมายสำคัญ นอกจากผลที่เกิดขึ้นจะส่งผลที่ดีต่อนักเรียนแล้วยังทำให้โรงเรียนมีความเข้มแข็งและสามารถทำงานอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สามารถทำให้การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ควรมีการเตรียมความพร้อมและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้อย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับ บทบาทของผู้ร่วมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และขั้นตอนของกระบวนการ เพื่อให้เกิดคุณภาพของการดำเนินงานมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเรื่อง การพัฒนารอบความคิดเติบโต (Growth Mindset) ของครูที่ปรึกษาในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3. (2561). **คู่มือการดำเนินงานเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน**. ขวลิขิต ชูกำแพง. (2560). **ชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครู**. วารสารการวัดผลการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ปีที่ 23 ฉบับที่ 2. หน้า 1 - 6.
- นิตยา คະเนนิล และวาโร เฟ็งสัวส์ดี. (2559). **การพัฒนาแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ**. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2. หน้า 348 - 360.
- ปรมาภรณ์ สนิธิ. (2560). **แนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี**. ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ภูษณิศ คารวพงศ์ และไสว พักขาว. (2558). **สภาพและปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูในโรงเรียนสำนักงานเขตสายไหม สังกัดกรุงเทพมหานคร**. วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี. ปีที่ 11 ฉบับที่ 3. หน้า 86 - 94.

- มยุรี สาริบุตร และ อุทัย ภิรมย์รัตน์. (2560). ปัจจัยความสำเร็จของการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีผลต่อ
คุณภาพนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา.วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย. ปีที่ 9 ฉบับที่ 2
(กรกฎาคม – ธันวาคม 2560). 289 - 303.
- ยาใจ พงษ์บริบูรณ์. (2553). การศึกษาแบบกรณีศึกษา : Case Study. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น. ปีที่ 33 ฉบับที่ 4. 42 - 50.
- ลัดดาวัลย์ เพชรจันทร์. (2559). ปัญหาและแนวทางพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูโรงเรียน
บ้านปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. ปริญญาศึกษาศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วีระยุทธ์ ชาดะกาญจน์. (2558). การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research). วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2558). 29 - 49.
- สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). คู่มือประกอบการอบรมการขับเคลื่อนกระบวนการ
PLC "ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ" สู่สถานศึกษา.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). เอกสารสรุปองค์ความรู้สำหรับการพัฒนาทีมงานขับเคลื่อน
ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อก้าวอย่างยั่งยืน.